

Saksbehandler: Berit Hagen Agøy

Referanser: MKR 36/12, KR 59/12, MKR/AU 07/13, KR 04/13, KM 09/13

Saksdokumenter:

KM 09/13: Økumeniske generalforsamlinger 2013

OBS: Vi har bare sendt med et par av vedleggene til dette dokumentet, da dere har fått de andre dokumentene i forbindelse med tidligere MKR-møter. *Se MKR 32/12 (KV) og MKR 36/12*

Økumeniske generalforsamlinger 2013 (KM-sak)

Sammendrag

Vedlagt følger KM-dokumentet om de økumeniske generalforsamlingene 2013.

Mellomkirkelig råd gjorde på møtet 22.-23. november følgende vedtak:

Mellomkirkelig råd anbefaler at saken «Økumeniske generalforsamlinger i 2013» blir orienteringssak på Kirkemøtet i 2013. Sakspapirer og program for generalforsamlingene vil ikke tidlig nok være tilstrekkelig kjent til at det er hensiktsmessig å lage en vedtakssak på Kirkemøtet i 2013. Det bes imidlertid om at det settes av tid til en plenumspresentasjon av orienteringssaken.

Kirkerådet trakk en annen konklusjon da de behandlet saken på sitt møte 6.-7. desember og vedtok at

Saken sendes tilbake til administrasjonen som i samarbeid med Mellomkirkelig råd forbereder saken for behandling i Kirkerådet i januar for så å fremmes for Kirkemøtet.

Sekretariatet bearbeidet derfor saken etter innspill fra Kirkerådet. Den ble forenklet og spisset mer mot hva Kirkemøtet kan behandle. Sekretariatets ser på Kirkerådets vedtak som et positivt uttrykk for engasjement og et ønske om at Kirkemøtet får et eierforhold til Den norske kirkes deltakelse i de økumeniske organisasjonenes generalforsamlinger.

Men det spesielle oppsto ved dette vedtaket at det fremmes en sak for Kirkemøtet innenfor Mellomkirkelig råds mandat og fagområde, som Mellomkirkelig råd ikke har realitetsbehandlet. Behandlingen fant kun sted i Kirkerådet. MKR/AU ble derfor på sitt møte 25.1. bedt om å drøfte dokumentet og komme med innspill til Kirkerådets møte.

MKR/AU fattet på dette møtet følgende vedtak i sak 07/13:

1. MKR/AU registrerer at Kirkerådet ønsker en sak om de økumeniske generalforsamlingene i 2013 på årets Kirkemøte. MKR/AU velger å se Kirkerådets vedtak i sak 04/13 som et positivt uttrykk for engasjement og et ønske om at Kirkemøtet skal få et eierforhold til Den norske kirkes deltakelse i de økumeniske organisasjoners generalforsamlinger.

Resten av vedtaket var innspill til dokumentet til Kirkerådets møte 31.1.-1.2.

I og med at dokumentet ikke ble behandlet i MKR, men kun i Kirkerådet og MKR/AU, gis MKR nå anledning til å se på dokumentet som sendes til Kirkemøtet for evt. å komme med innspill til de medlemmene i MKR som skal delta som delegater på KM.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar saken til orientering.

Europa i 2013 er ganske annerledes enn da KEK ble til under den kalde krigen. Europeisk integrasjon, men også økende økonomiske, sosiale og kulturelle forskjeller utfordrer KEK. Europa er i rask endring på grunn av finanskrisen, sekularisering, immigrasjon og dermed økt innslag av andre religioner, i første rekke islam. Alt dette nødvendiggjør at KEK realitetsorienterer seg, utvikler en funksjonell organisasjonsstruktur og finner sin rolle i dagens Europa.

Saksorienteringen

Hovedsaken på KEKs generalforsamling vil være ny organisasjonsstruktur. Den norske kirke har allerede levert høringssvar til forslaget til ny struktur. Dette sammen med ønsket om å gjøre denne saken praktisk håndterbar for Kirkemøtet, er bakgrunnen for at Kirkerådet anbefaler at KEKs generalforsamling legges fram som orientering for Kirkemøtet i 2013. Kirkemøtet inviteres til å drøfte KV's generalforsamling. Møtet vil i 2014 bli gjort kjent med resultatene fra både KEK og KV's generalforsamlinger og få anledning til å drøfte hvorledes de skal følges opp i Den norske kirke.

KV's generalforsamling strekker seg over ti dager med et svært innholdsrikt og mangfoldig program, og man vil drøfte en lang rekke saker. Møtet er en kombinasjon av formelle forhandlinger, åndelig fellesskap og en gedigen kulturfestival. Det er ikke mulig å gi Kirkemøtet noen annet enn smakebiter på alt dette. Det er valgt ut noen få sentrale temaer og dokumenter som Kirkemøtet inviteres til å diskutere med henblikk på å gi føringer til Den norske kirkes delegasjon.

Flere svært interessante dokumenter og rapporter legges fram i Busan, av disse er bare tre lagt ved denne kirkemøtesaken: *Unity Document*, *The Church – Towards a Common Vision* og *Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes*. Disse er valgt ut fordi de har særlig interesse for Kirkemøtets oppfølging av KM-saken om misjon i 2012 og vårt arbeid med kirkeforståelsene og kirkeordning.

Den norske kirke har et stort engasjement i KV's arbeid for rettferdighet og fred, og vi utfordres til å videreutvikle dette i årene framover. Kirkemøtet utfordres til å diskutere vår rolle som medlemskirke i KV, særlig med henblikk på hvorledes vi, ut fra våre norske erfaringer, kan bidra til det økumeniske samarbeidet for rettferdighet og fred.

Det legges opp til at møtet i Sør-Korea skal engasjere bredt – langt ut over dem som er tilstede i Busan. Derfor lages det ressursmaterieell som kan brukes av medlemskirker, lokalmenigheter og enkeltpersoner. Generalforsamlingen vil også kunne følges på Web-TV og sosiale medier. Kirkemøtet inviteres til å tenke kreativt om hvorledes KV's generalforsamling kan engasjere og inspirere bredt i Den norske kirke for å styrke sammenhengen mellom livet i lokalmenighetene og vår identitet som del av det verdensvide kirkefelleskapet i KV.

Kirkemøtet inviteres til å:

- ta omtalen av KEKs generalforsamling til orientering

- gi innspill til Dnks-delegasjon til KVs generalforsamling vedrørende:
 - vår selvforståelse og rolle som medlemskirke i KV
 - sluttdokumentet – KVs rolle framover
 - dokumentene om kirkeforståelse og misjon
 - videreføring av vårt samarbeid med KV om rettferdighet og fred
- skape breddeengasjement og inspirere menighetene til følge med på KVs generalforsamling

Delegasjonen trenger et handlingsrom til å foreta konkrete vurderinger under generalforsamlingenes gang. Kirkemøtet inviteres derfor til å gi delegasjonen overordnede føringer og så forventes det at delegasjonen handler i tråd med Kirkemøtets intensjoner.

Del 1 i saksorienteringen gir en generell og kortfattet innføring i Den norske kirkes økumeniske engasjement.

Del 2 omhandler Kirkenes verdensråd.

Del 3 (til orientering) handler om Konferansen av europeiske kirker.

Del 4 redegjør for sakens økonomiske og administrative konsekvenser.

For å lette Kirkemøtet tilnærming til en svært omfattende sak, er det gitt *forslag* til samtaletemaer i de skyggelagte tekstboksene. Referanser til utfyllende informasjon og sentrale dokumenter finnes i fotnotene.

I skrivende stund (februar 2013) er ikke programmet, sakene og dokumentene til de to generalforsamlingene ferdige. Mye vil falle på plass utover våren, og det kan være nødvendig å gi Kirkemøtet en supplerende oppdatering i april.

Man kan følge forberedelsen til de to generalforsamlingen på disse nettsidene:

KV: <http://wcc2013.info/en> og KEK: <http://assembly2013.ceceurope.org/>

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet vil understreke berikelsen og forpliktelsene som ligger i Den norske kirkes medlemskap i Konferansen av europeiske kirker (KEK) og Kirkenes verdensråd (KV). Kirkemøtet ber delegasjonene fra Den norske kirke til generalforsamlingene i 2013 støtte vedtak som setter KEK og KV i stand til å møte aktuelle utfordringer og videreføre det økumeniske samarbeidet for å synliggjøre enheten i Kristus og gi et felles kristent vitnesbyrd.
2. Kirkemøtet ber delegasjonen fra Den norske kirke til generalforsamlingen til KV i 2013 vektlegge følgende:.....

Saksorientering

1. Bakgrunn

«Jeg tror på Den hellige ånd, en hellig, allmenn kirke, de helliges samfunn». Slik lyder det når vi framsier Den apostoliske trosbekjennelsen ved gudstjenester i Den norske kirke. Gjennom dette uttrykker vi tilhørigheten til Guds kirke, det verdensvide fellesskapet av dem som er døpt i Den treenige Guds navn. Sammen med dette hellige fellesskapet av troende skal Den norske kirke være

bekjennende	ved å dele og gi videre troen på den treenige Gud
misjonerende	ved å vitne om Jesus Kristus lokalt og globalt sammen med den verdensvide kirke.
tjenende	ved å vise omsorg gjennom nestekjærighet, inkluderende fellesskap, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket.
åpen	ved å utvikle fellesskap som verdsetter mangfold og respekterer ulikheter.

I *Visjonsdokumentet* som Kirkemøtet vedtok i 2008, heter det også at vi skal «forplikte oss til det økumeniske kirkefellesskap og la dette utfordre oss til felles handling og enhet i Kristus». Og Kirkemøtet ba i saken om «Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke i økumenisk kontekst» (KM-sak 12/11) om at det utarbeides en handlingsplan for økumenikk.¹ I følge komitéinnstillingen til den saken er det av «stor betydning at Den norske kirke ser seg selv som en del av et større fellesskap av kirker som står sammen om evangeliet og kirkens tjeneste, og tar på alvor forpliktelsen i dette fellesskapet».

Hva betyr dette? Og hva er egentlig økumenikk? «Kirke» brukes om Guds kirke, det ene hellige fellesskap av alle troende. Men ordet brukes også om kirken som institusjon og synlige menneskelige fellesskap. I det siste tilfellet snakker vi om kirker i flertall, om ulike kirkesamfunn, eller løsere organiserte fellesskap. Alle kristne deler troen på Jesus Kristus, men teologiske, organisatoriske og historiske forhold har ført til oppdeling i ulike kirkesamfunn og konfesjoner. «Økumenikk» er det kirkelige begrepet på organisert samarbeid mellom ulike kirkesamfunn og grupper av kristne. Økumenisk samarbeid har som mål å øke fellesskapet mellom kristne på tvers av konfesjonsgrenser og styrke et felles kristent vitnesbyrd i verden. Jesu bønn i Joh 17,21 er litt enkelt sagt, økumenikkens mål og drivkraft:

«Må de alle være ett, slik du, Far, er i meg og jeg i deg. Slik skal også de være i oss, for at verden skal tro at du har sendt meg.»

¹ KM-sak 12/11 vedtakspunkt 6: «Kirkemøtet ber videre Mellomkirkelig råd om å utarbeide en handlingsplan for økumenikk som inkluderer grunnlagstenkning rundt den lutherske kirkes tilhørighet til den verdensvide kirke. En slik plan bør synliggjøre misjon og de eksisterende økumeniske relasjonene. Videre bør planen vise hvordan lutherske kirker bidrar inn i den økumeniske dialogen, så vel som påvirkes av det økumeniske fellesskap.»

Økumenikk og misjon henger derfor uløselig sammen. Det handler å være troverdige Kristusvitner – for at flere skal komme til tro. Enhetsarbeidet skjer gjennom felles misjonsoppdrag, drøfting av teologiske spørsmål og ved samordning av diakonalt arbeid og felles engasjement i sosialetiske spørsmål. Økumenikken er derfor ikke bare et indrekirkelig anliggende, men også et vitnesbyrd til alle mennesker om Guds kjærlighet og en oppfordring til å verdsette hele skaperverket og å bygge rettferdige og fredelige felleskap på tvers av kulturer og religioner. Samarbeid med mennesker med annen tro og interreligiøs dialog er i dag viktige arbeidsområder også innen økumenikken.

Den norske kirke er resultat av andre kirkers misjonsvirksomhet for over tusen år siden, og gjennom norsk misjon fra midten av 1800-tallet har vi også vært med på å bringe evangeliet ut til andre land og folkeslag. Gjennom dette har det oppstått nære forbindelser mellom vår kirke og kirker rundt om på kloden.

De internasjonale økumeniske organisasjonene ble til i tiden etter den 2. verdenskrig, men de har røtter tilbake til tiden rundt forrige århundreskifte. Sent på 1800-tallet ble internasjonale kristne studentbevegelser arenaer der kristne søkte sammen på tvers av kirkesamfunnene. Den store misjonskonferansen i Edinburgh i Skottland i 1910 regnes ofte som begynnelsen på organisert økumenisk arbeid. Deltakerne på konferansen mente at splittelsen mellom kirkesamfunnene var et hinder for misjonsvirksomheten som hadde skutt fart ut over på 1800-tallet. I mellomkrigstiden ble det arrangert flere store konferanser der målet var å skape grobunn for samarbeid over kirkegrensene.

Eivind Berggrav, Oslo-biskop fra 1937 til 1951, var en foregangsmann for økumenisk engasjement. Den norske kirke var aktivt med i etableringen av Det lutherske verdensforbund (LVF) i 1947, Kirkenes verdensråd (KV) i 1948 og Konferansen av europeiske kirker (KEK) i 1959. Representanter for vår kirke har hatt og har sentrale lederverv i disse organisasjonene, og Den norske kirke blir sett på som en solid bidragsyter til det globale økumeniske fellesskapet. De senere tiår har vårt økumeniske engasjement vokst, og en rekke nordmenn har hatt sentrale verv og lederstillinger i de internasjonale økumeniske organisasjonene.

Det lutherske verdensforbund har i dag om lag 140 lutherske kirker som medlemmer, noe som inkluderer over 80 % av verdens lutheranere. LVFs sekretariat ligger i Genève. Biskop Helga Haugland Byfuglien er for tiden visepresident for den nordiske regionen. LVF betegner seg selv som en «Communion of Churches» som et uttrykk for en svært nær relasjon mellom de lutherske kirkene. LVF er konfesjonelt Den norske kirkes nærmeste internasjonale samarbeidspartner.

Den norske kirke er medlem av følgende økumeniske organisasjoner:

- Norges Kristne Råd (NKR)
- Det lutherske verdensforbund (LVF)
- Fellesskapet av protestantiske kirker i Europa (CPCE, tidl. Leuenberg-fellesskapet)
- Konferansen av europeiske kirker (KEK)

- Kirkenes verdensråd (KV)

Sentrale økumeniske avtaler:

- Porvoo-avtalen (anglikanske og lutherske kirker i nordvest-Europa)
- Leuenbergkonkordien
- Nådens fellesskap (Metodistkirken i Norge og Dnk)
- Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren (Den katolske kirke og LVF) (Jf. vedlegg)

Det internasjonale økumeniske arbeidet har vært med på å berike og forme norsk kirkeliv gjennom hele etterkrigstiden. Impulser fra liturgier, salmer og andre kulturuttrykk fra den verdensvide kirke finnes i dag i nær sagt hver norsk lokalmenighet. Forståelsen av misjon og diakoni i Den norske kirke er utviklet i nært samspill med søsterkirker og de økumeniske organisasjonene. Ikke minst vår forståelse av hva som konstituerer kirken, hva som er dens oppdrag og hvorledes den organiseres og ledes, er blitt utformet i et økumenisk samspill.

Kontakten med den verdensvide kirke har også brakt andre dimensjoner inn i norsk kirkeliv, for eksempel ved at mange menigheter har vennskapskontakt med søstermenigheter i andre land. LVF og KVs sterke sosiale engasjement, ikke minst i kampen mot apartheid, arbeidet for økonomisk rettferdighet og fred, engasjementet for hiv/aids og miljøspørsmål har hatt vesentlig betydning for Den norske kirkes forståelse av kirkens diakonale oppdrag slik det kommer til syne i *Plan for diakoni*. Også i alle de andre reformene som Kirkemøtet har vedtatt de senere år, finner vi impulser fra internasjonalt og økumenisk samarbeid. Den norske kirke ville i dag sett annerledes ut om vi ikke hadde blitt utfordret og ikke hadde høstet fruktene av det økumeniske fellesskapet. Vår kirkes visjon om å være en «bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke» kan bare realiseres om vi knytter vår identitet til det verdensvide fellesskapet i Guds kirke.

Til vurdering

- Hva betyr det for Den norske kirkes selvforståelse at vi er medlem av internasjonale økumeniske organisasjoner?
- Hvordan forplikter dette oss?
- Hvordan bidrar vi inn i de verdensvide fellesskapene – og hva får vi tilbake?
- Hvordan realiseres Den norske kirkes økumeniske engasjement i lokalmenighetene?

2. Kirkenes verdensråd

2.1. Bakgrunn

Kirkenes verdensråd ble etablert i 1948 da *Faith and Order* som arbeidet for kristen enhet, og *Life and Work* som tok sikte på kristent fellesskap i sosial innsats, gikk sammen. I 1961 sluttet det internasjonale misjonsrådet seg til KV. Organisasjonen har i dag 351 medlemskirker fra 100 ulike land med over en halv milliard medlemmer. Sekretariatet ligger i Genève, og generalsekretær er Olav Fykse Tveit fra Den norske kirke. Leder av Mellomkirkelig råd, Kjetil Aano, er for tiden vår kirkes medlem i sentralkomiteen.

KVs selvforståelse er å være et fellesskap av kirker. Organisasjonen handler på oppdrag fra medlemskirkene og skal tilrettelegge for samhandling og felles vitnesbyrd.

“The World Council of Churches is a fellowship of churches which confess the Lord Jesus Christ as God and Saviour according to the scriptures, and therefore seek to fulfill together their common calling to the glory of the one God, Father, Son and Holy Spirit.

It is a community of churches on the way to visible unity in one faith and one eucharistic fellowship, expressed in worship and in common life in Christ. It seeks to advance towards this unity, as Jesus prayed for his followers, "so that the world may believe." (John 17:21)²

KV organiserer ortodokse og protestantiske kirker. Den katolske kirke er ikke medlem, men samarbeider nært med KV på ulike områder og er bl.a. med i Faith & Order og Kommisjonen for misjon og evangelisering. Det har vært en tradisjon fra 1960-70-tallet å framheve motsetninger innen den økumeniske bevegelse (representert ved KV) og den evangelikale bevegelse (bl.a. Lausannebevegelsen). Årsakene er å finne i ulik teologisk forståelse, ulik vektleggingen av sosial-etikk og politisk engasjement i forhold til evangelisering og synet på andre religioner. Særlig etter KVs generalforsamling i 1968 i Uppsala hvor *Programme to Combat Racism* ble lansert, og da KV engasjerte seg i frigjøringskamper, skjerpet motsetningene seg.

I dag er flere av disse motsetningene i realiteten tilbakelagt historie, selv om forestillingene om store meningsforskjeller fortsatt er levende. Men ikke minst under markeringen av Edinburgh 2010 ble det tydelig at KV og de evangelikale miljøene nå på mange områder står nær hverandre, og at påstandene om at KV ensidig er opptatt av sosialetikk og de evangelikale av klassisk evangelisering, ikke lenger er holdbare. Dette betyr imidlertid ikke at alle teologiske motsetninger er overvunnet, men det vi nå ser, er et økt samarbeid på tvers av ulike miljøer og nye arenaer for samhandling og samtale. Global Christian Forum som sprang ut av KVs generalforsamling i Harare i 1998, er blitt et viktig møtested for en stor bredde i kristenheten. I dag ser vi også det nære samarbeidet komme til uttrykk ved at flere pinsekirker ønsker medlemskap i KV.

² Les mer i KVs selvpresentasjon på http://www.oikoumene.org/fileadmin/files/wcc-main/2010pdfs/WCCintro_ENG.pdf

Det er symptomatisk at planleggingskomiteen til generalforsamlingen i Busan har mange medlemmer som ikke kommer fra medlemskirker i KV, og flere av de sør-koreanske vertskapskirkene tilhører karismatiske og konservative grupperinger. Busan vil derfor bli møtested for ulike økumeniske tradisjoner. Folk fra Lausannebevegelsen, Den evangeliske Alliansen, Global Christian Forum, misjons – og diakonale organisasjoner, teologiske læresteder og mange andre miljøer vil være med å sette sitt preg på møtet sammen med delegatene fra KVs medlemskirker.

Historien til KV har også vært preget av motsetninger mellom kirker i nord og sør, noe som har sammenheng med vestlig imperialisme og uheldig misjonspraksis. I dag, hvor hovedtyngden av kristenheten befinner seg i sør og øst, endres maktforholdene og relasjonene. Som i alle endringsprosesser, medfører det nye utfordringer - men også nye muligheter for samhandling og felles vitnesbyrd. KV har siden starten også vært preget av klassisk dogmatisk uenighet mellom de protestantiske og de ortodokse kirkene. En tendens som er forsterket de senere år, er at sosiale spørsmål, særlig knyttet til kjønn- og seksualitet, skaper nye spenninger i den økumeniske bevegelse - men også internt i den enkelte medlemskirke - og nye allianser oppstår.

KV har på mange områder fremdeles den organisasjons- og styringsstruktur som ble til i 1948, og som i dag oppleves i utakt både med moderne organisasjonsledelse og med de aktuelle utfordringene i kirke og samfunn. Når KVs medlemskirker nå møtes i Sør-Korea høsten 2013, ligger det forslag til flere organisasjonsmessige endringer, hvis hensikt er å modernisere og effektivisere organisasjonen. Generalsekretærskiftet i 2010 innebar en nyorientering, som sentralkomiteen har støttet opp om, og som man håper vil gjøre KV bedre rustet til å spille rollen som den bredeste og mest sentrale globale økumeniske aktør i verden i dag. Som så mange av de tidligere generalforsamlingene, vil Busan trolig også bli stående som et veiskille i KVs historie.

2.2 Fra Porto Alegre til Busan

KVs arbeid har siden den forrige generalforsamlingen i Porto Alegre i Brasil i 2006 konsentrert seg om følgende programmer:

- The WCC and the ecumenical movement in the 21st century
- Unity, mission, evangelism and spirituality
- Public witness: addressing power, affirming peace
- Justice, diakonia and responsibility for creation
- Education and ecumenical formation
- Inter-religious dialogue and cooperation

Dette omfattende arbeidet vil bli evaluert under generalforsamlingen som vil gi avgjørende signaler til hva KV skal prioritere å arbeide med i de kommende år. KV har hatt noen krevende år og gjennomlevd flere omfattende kriser siden forrige generalforsamling i 2006. Den første hadde å gjøre med at relasjonen mellom det protestantiske flertallet og de ortodokse medlemmene av organisasjonen var på bristepunktet. Noen få ortodokse kirker valgte å forlate KV, men de fleste ble igjen. Spenningen ble løst ved at man foretok et gjennomgripende skifte da man gikk fra å være en organisasjon styrt av flertallsvedtak til konsensusprinsippet. Det vil si, KV kan i praksis ikke gjennomføre noe dersom en gruppe prinsipielt setter seg imot at det skjer. Dette er en krevende organi-

sasjonsform, men det går ofte forbløffende godt. Konsensusprinsippet har vist seg å være konstruktivt fordi alle må bestrebe seg på å forene medlemskirkenes arbeid for synlig enhet og felles kristent vitnesbyrd, samtidig som uenighet kommer til uttrykk og respekteres. Et «forsonet mangfold» er et uttrykk som ofte brukes for å karakterisere dagens konsensusøkumenikk i KV.

I perioden etter forrige generalforsamling opplevde KV sviktende tillit til det avtroppende lederskapet. Dette aktualiserte også spenninger mellom nord og sør. Dette var situasjonen da Olav Fykse Tveit ble valgt til ny generalsekretær i KV i 2009. Noe av det viktigste han måtte gripe fatt i, var å bygge bro mellom de ulike partene. Dette har han maktet på en god måte, og han nyter i dag stor tillit som leder, noe som klart kom til uttrykk under det siste sentralkomitémøtet før generalforsamlingen, som fant sted på Kreta i august/september 2012.

Fra starten og fram til ca. 1980 hadde KV en romslig økonomi. Flere av de store europeiske og amerikanske kirkene fikk store statlige midler som ble kanalisert til dette arbeidet. KV hadde store og kostbare program, som for eks. oppbygging av teologisk undervisning globalt, tiåret i kamp mot rasisme, osv. Dette førte til oppbygging av en stor stab i Genève, og til omfattende programmer. Særlig i tiden etter 2000 har økonomien strammet seg til. Statlige tilskudd til denne typen arbeid minket sterkt. KV har i dag langt færre ressurser, noe som fører til både en tydeligere begrensning av aktiviteter, og til en sterk reduksjon av staben. Fra å være ca. 400 ansatte i de økonomiske glansdagene, er nå staben i Genève under 100. Denne innstrammingen har medført en grunnleggende drøfting av hva som er KV's kjernevirksomhet. Når økonomien er stram, blir det desto viktigere å gjøre de oppgavene som bare KV er i stand til å gjøre, og å spille på lag med andre organ, offentlige eller private, religiøse eller sekulære, på andre felt. Også i dette arbeidet har nåværende ledelse vist vilje og hatt evne til å gjennomføre nødvendige endringer.

KV var lenge enerådende i globalt økumenisk arbeid. Men med framveksten av nye kirkesamfunn, særlig pentekostale og evangelikale grupper både i det globale sør og i USA og Europa, vokste det fram flere selvbevisste aktører på den økumeniske arenaen. KV så lenge på disse enten som konkurrenter eller motstandere, mens de på sin side, enten det var Lausanne-bevegelsen, World Evangelical Alliance eller globale sammenlutninger av karismatiske/pentekostale kirker, så på KV med sterk skepsis. Dette merket vi også i norsk kirkeliv, hvor enkelte av misjonsorganisasjonene og evangelikale miljøer var skeptiske til KV, særlig utover på 1970-tallet. Men dette har endret seg. I tiden etter 2000 har det vokst fram en større gjensidig forståelse mellom ulike økumeniske aktører, og et nærmere samarbeid mellom KV og de evangelikale miljøene. Dette så man tydelig i forbindelse med Edinburgh 2010 og Lausannemøtet i Cape Town samme år. KM-saken om misjon i 2011 redegjorde for denne utviklingen.

Alt dette innebærer slett ikke at utfordringene er forbi. En lever fortsatt midt oppe i dem, vi møter disse motsetningene i norsk kirkeliv, og vi vil møte dem ganske konkret under avviklingen av generalforsamlingen i Busan, der både teologiske spenninger, spørsmål knyttet til de ortodokses rolle, stramme økonomiske rammer og samspillet mellom ulike økumeniske aktører vil merkes.

2.3 Den norske kirkes rolle som medlemskirke

Den norske kirke har hatt et utstrakt samarbeid med KV i årene siden forrige generalforsamling. Vi har bidratt økonomisk til flere av KV's programmer (med OVF-midler og prosjektstøtte fra Utenriksdepartementet). Den norske kirke er for tiden blant de viktigste økonomiske bidragsytere til KV's programarbeid. Kirkens Nødhjelp gir også betydelige bidrag, både økonomisk og faglig. Det er viktig at Den norske kirkes delegasjon i Busan bidrar med innspill til hva vi forventer av KV i årene framover, og på hvilke områder vi som medlemskirke ønsker å samarbeide med andre kirker i dette økumeniske fellesskapet.

Noen eksempler på konkret samarbeid kan nevnes:

- KV's urfolksarbeid: Den norske kirke har bidratt til finansieringen av en urfolksstilling i sekretariatet i Genève. Samisk kirkeråd har hatt et nært samarbeid med KV, og erfaringene fra samisk kirkeliv har hatt vesentlig betydning og vært til inspirasjon for det internasjonale økumeniske urfolksarbeidet. Samisk kirkeråd deltar i dag i en ressursgruppe som skal fornye KV's urfolksarbeid. I den senere tid har Samisk kirkeråd sammen med Mellomkirkelig råd samarbeidet med KV om situasjonen for urfolk i Canada knyttet til miljødelegasjoner som følge av bl.a. tjæresand-prosjekter.
- Den norske kirke har bidratt til finansiering av KV's teologiske arbeid og til det økumeniske instituttet i Bossey. Vi har hele tiden hatt en representant for Den norske kirke med i Faith and Order-kommisjonen, og i høst var MKR vertskap for det nordisk-baltiske Faith and Order-møtet. Den norske kirke har også levert høringsuttalelser til viktige økumeniske dokumenter (noen av dem ligger til grunn for de dokumentene som skal diskuteres i Busan). Det teologiske samarbeidet med Faith & Order har vært viktig for arbeidet i Teologisk nemnd. De økumeniske impulsene fra KV har vært viktige i arbeidet med Den norske kirkes reformer de senere år, og nå i arbeidet med ny kirkeordning.

Det foregår ulike former for samarbeid mellom KV og våre teologiske læresteder, bl.a. ble det arrangert en konferanse om teologisk utdanning på Menighetsfakultetet i samarbeid med KV i 2012. Fagfolk fra Diakonhjemmets høyskole har bidratt vesentlig til KV's arbeid med fornyet diakoniforståelse.

- Den norske kirkes nord/sør-informasjon har videreformidlet ressursmaterieill som bønner, liturgier og salmer fra den verdensvide kirken til våre menigheter. Dette har ført til bl.a. utgivelsen av *Syng Håp*-bøkene og til materielle til bruk i freds-, miljø- og solidaritetsgudstjenester. Gjennom flere tiår er det arrangert freds-, forbønns- og solidaritetsgudstjenester i mange norske menigheter inspirert av KV's arbeid med fred, rettferdighet og vern av skaperverket.
- Den norske kirke var aktivt med på KV's markering av Edinburgh 2010, noe som blant annet resulterte i KM-saken om misjon i 2011. Kirkemøtet oppfordret i denne saken til nærmere samarbeid mellom vår misjonsorganisasjoner og de internasjonale økumeniske organisasjonene, noe som nå følges opp bl.a. i Samarbeid Menighet og Misjon (SMM). Vi har også, i samarbeid med Norges Kristne Råd, deltatt i den årlige

Bønneuken for kristen enhet. I 2013 fokuserte den på situasjonen til daliter ('kasteløse') i India, et tema som vi også samarbeider med KV og LVF om.

- Vår medvirkning i KVs «tiår mot vold» var viktig for etableringen av Kirkens Ressurssenter mot vold og overgrep. Erfaringene fra senterets arbeid er brakt tilbake til det økumeniske fellesskapet, bl.a. gjennom et verksted på fredskonferansen på Jamaica i 2011. Noe av dette arbeidet videreføres nå i et samarbeid mellom Mellomkirkelig råd og KV om kvinners reproduktive helse og menneskerettigheter knyttet til kjønn og seksualitet.
- KM-saken fra 2007 om kirken og økonomisk globalisering hadde nær sammenheng med Den norske kirkes medvirkning i KVs program Poverty, Wealth and Ecology (en videreføring av Agape-programmet). Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) under MKR har levert vesentlige bidrag til dette arbeidet i KV, og også bidratt med finansiering av KVs arbeid med fred og økonomisk rettferdighet.
- Samarbeidet mellom Den norske kirke og KN om miljø- og klimaspørsmål har vært viktig, bl.a. i forbindelse med FNs klimatoppmøter i Durban (COP17, 2011) og Qatar (COP 18, 2012). KV bidrar sammen med LVF til å gi viktige internasjonale innspill til det økumeniske prosjektet *Skaperverk og bærekraft*. (Jf. KM-sak 04/12)
- Dnk har et nært samarbeid med KV i arbeidet for rettferdighet og fred i Midtøsten. Vi deltar i den årlige «Kirkeuka for fred i Israel og Palestina», og vi er også med på Ledsagerprogrammet EAPPI (Ecumenical Accompany Programme in Palestine and Israel). Vi har også en Dnk-representant i KVs komité for Israel og Palestina (PIEF). Dnk er med på å finansiere KVs kontor i Jerusalem og bidrar med økonomisk støtte og andre ressurser til KVs arbeid med religionsdialog, arbeidet for å sikre kristent nærvær i Midtøsten og samarbeidet med Kirkerådet i Midtøsten (Middle East Council of Churches). KM-saken om «Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar» (KM 09/08) og vårt arbeid for trosfrihet og minoriteter i Midtøsten har nær sammenheng med Dnks samarbeid med KV. Utenriksdepartementet bidrar med finansiering til KVs samarbeid med Dnk om Midtøsten.
- Dnk bidro aktivt under den store fredskonferansen på Jamaica i 2011, og et konkret resultat av et norsk initiativ på Jamaica er KVs omfattende arbeid overfor FN for å få til en avtale som regulerer internasjonal våpenhandel (Arms Trade Treaty). Vårt initiativ (samarbeid med Fredsplattformen i Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp) har ført til en global kirkelig kampanje, som er blitt sett på som en eksemplarisk måte KV har samarbeidet med medlemskirker på. Utenriksdepartementet bidrar med finansiering.
- KVs arbeid med religionsdialog er viktig for vårt eget arbeid med religionsdialoger både i Norge og internasjonalt. Den norske kirke henter teologisk argumentasjon og inspirasjon, bl.a. gjennom deltagelse på ulike konferanser som KV arrangerer om religionsdialog og religionsfrihet, for eksempel i forhold til Pakistan, Sri Lanka og Nigeria. Det er viktig å sammenholde arbeidet med religionsdialog i Norge med de erfaringer som kirker i andre land høster. Kirkemøtet bad i 2012 (i Misjonssaken) om

at Mellomkirkelig råd og Bispemøtet arbeider videre med religionsteologi, og i dette arbeidet er det nyttig med nær kontakt med fagmiljøene i KV.

2.4 Hva er en generalforsamling i KV?

Generalforsamlingen møtes hvert 7. år og er KV's øverste besluttede organ, men også en manifestasjon av enheten mellom medlemskirkene. Gudstjenester og bønn går som en rød tråd gjennom dager fylt med forhandlinger, fellesskap og mange ulike aktiviteter.

Delegatene fra medlemskirkene vil evaluere KV's programarbeid siden forrige generalforsamling og gi signaler om hva KV skal prioritere i årene fram mot neste generalforsamling. De vil videre vedta ny organisasjonsstruktur, velge presidenter og ny sentralkomité, KV's øverste organ mellom generalforsamlingene. Den besluttede delen av møtet vil også komme med aktuelle uttalelser og vedta et sluttdokument.

Observatører og samarbeidspartnere som regionale og nasjonale økumeniske råd, misjons- og diakonale organisasjoner, andre økumeniske organisasjoner og observatørkirker (bl.a. Den katolske kirke), spiller en svært viktig rolle under en KV-generalforsamling. I forkant av møtet i Busan har disse også bidratt aktivt til å reise aktuelle tema og til utformingen av programmet. Fra norsk side vil Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp sende observatører og representanter. Også andre norske organisasjoner og institusjoner vil være representert. Et stort antall gjester og ressurspersoner setter sitt preg på plenumssamlinger. Ikke minst bidrar de til en lang rekke kulturelle arrangementer som forkynnere og foredragsholdere, og som deltagere i diskusjoner i plenum og i ulike grupper.

Litt enkelt sagt møtes 'alle' sentrale kirker og organisasjoner i kristenheten under en KV-generalforsamling, noe som gjør den til verdens mest representative kristne møte. Derfor knytter det seg stor forventning til disse møtene. Mangfoldet i kristne tradisjoner og spiritualitet fra kirker i hele verden utfoldes under en generalforsamling. Det er et sterkt uttrykk for det kristne fellesskapet. Et slikt møte gir en unik mulighet for åndelig fornyelse, et felles kristent vitnesbyrd og en styrking av forpliktelsen til å synliggjøre enheten i Jesus Kristus – slik at verden kan tro.

Det er nok riktig å si at hver enkelt av KV's generalforsamlinger har vært avgjørende milepæler ikke bare i KV's utvikling, men for utviklingen i hele den globale kirken. KV ble etablert under den første generalforsamlingen i Amsterdam i 1948. De senere generalforsamlingene er: Evanston, USA (1954); New Delhi, India (1961); Uppsala, Sverige (1968); Nairobi, Kenya (1975); Vancouver, Canada (1983); Canberra, Australia (1991); Harare, Zimbabwe (1998) og Porto Alegre, Brasil (2006).³

³ Den 15 min. lange filmen som finnes på KV's hjemmeside gir glimt fra disse forsamlingene og er en spennende og informativ innføring til hva som skjer under en generalforsamling.
<http://wcc2013.info/en/about-the-assembly>

2.5 Generalforsamlingen i Busan: vertskap, planlegging og deltagelse

For første gang arranges KVs generalforsamling i Asia, en verdensdel hvor de kristne er en minoritet, og hvor flere av de andre store verdensreligionene er dominerende. Denne konteksten, sammen med det faktum at Korea fortsatt er et splittet land, vil sette sitt preg på møtet i Busan. Kirkerådet i Sør-Korea, hvor fire av medlemskirkene er KV-medlemmer, er lokalt vertskap for generalforsamlingen. De håper at møtet også skal bli en regional begivenhet og et tydelig kristent vitnesbyrd i et land hvor nord og sør fortsatt er delt i to og bærer på sårene fra den kalde krigen. Nord-Korea har ett av verdens mest undertrykkende regimer, og befolkningen lider stor nød, og kristne og andre minoriteter forfølges. Bønnen *Livets Gud – led oss til rettferdighet og fred*, har en alvorlig undertone i denne del av verden, samtidig som den er bærer av håp.

Generalforsamlingen er planlagt i samarbeid mellom den koreanske vertskomiteen og en svært bredt sammensatt internasjonal Busan-komité. Denne gangen er det, som tidligere nevnt, lagt spesiell vekt på også å inkludere kirker som ikke er KV-medlemmer, og partnerorganisasjoner i planleggingen av generalforsamlingen. Planleggingen har vært en åpen og inkluderende prosess med gode muligheter til å gi innspill underveis, både fra KVs styrende organer og gjennom mange møtepunkt mellom KVs stab og representanter fra medlemskirker og partnere. Fra norsk side deltar Kari Veiteberg i planleggingen av gudstjenestelivet i Busan.

Drøyt 825 personer vil være delegater fra medlemskirkene. Halvparten av kirkene har bare en delegat. Den norske kirke er en relativt stor medlemskirke med sine tre delegater. Medlemskirkene har selv oppnevnt de fleste delegatene, men sentralkomiteen supplerer (etter forslag fra kirkene) for å utjevne ubalanser og gjøre møtet representativt. I tillegg kommer som nevnt observatører fra regionale og nasjonale kirkelige r d, andre kirkesamfunn (for eksempel katolikkene), rådgivere og andre ressurspersoner, kirkeledere, gjester, representanter for samarbeidspartnere og kirker som søker medlemskap eller nærmere samarbeid med KV. 150 stewards vil bidra til den praktiske gjennomføringen sammen med det koreanske vertskapet. I tillegg forventes mange pressefolk. Kort sagt; dette vil være det største kirkemøtet til nå i historien, i betydningen den bredeste representasjonen fra kristenheten som vi har sett.

Den norske kirkes delegasjon i Busan

Delegater:

1. Helga Haugland Byfuglien, ledende biskop, medlem av MKR og visepresident i LVF. Leder av delegasjonen.
2. Kjetil Aano, leder av MKR og medlem av KVs sentralkomité
3. Marianne Brekken, medlem av MKR, ungdomsdelegat
4. Tore Johnsen, generalsekretær i SKR, oppnevnt av KVs sentralkomité

Rådgiver for delegasjonen

5. Berit Hagen Agøy, generalsekretær i MKR

Observatører

6. Svein Arne Lind , leder av Kirkerådet
7. Jens-Petter Johnsen, direktør i Kirkerådet

Andre (pr. jan 2013)

1. Kjell Magne Bondevik, leder av KVs kommisjon for internasjonale spørsmål
2. Beate Fagerli, seniorrådgiver i MKR
3. Torill Edøy, representant for Ecumenical Disability Advocates' Network (EDAN)
4. En fra KR's kommunikasjonsavdeling
5. Kari Veiteberg, medlem av KVs planleggingskomité for gudstjenestelivet
Eventuelle stewards

Norges Kristne Råd har observatørstatus i KV og vil delta under generalforsamlingen. Også Kirkens Nødhjelp vil være representert med sin ledelse. Også andre norske kirkelige organisasjoner og teologiske læresteder vil sende folk til Busan-møtet.

Alle kan delta på en «pilegrimsreise til Busan – en reise i økumenisk kristendom»

Generalforsamlingen er tenkt som en gedigen «happening» hvor det forventes 4-5.000 mennesker, de fleste koreanere. Møtet er åpent i den forstand at alle som ønsker det, er velkommen til å delta på alt, unntatt i de formelle forhandlingene. Det vil også være rikelig mulighet til å besøke koreanske kirker og bli eksponert for situasjonen i det splittede Korea. Det planlegges også besøk til Nord-Korea og et 'fredstog' som skal gå fra Berlin til Busan. Denne åpne invitasjonen muliggjør at representanter fra bispedømmer, menigheter, organisasjoner og enkeltpersoner i Den norske kirke står fritt til å melde seg på som deltakere, men må dekke alle kostnader selv. Det er anledning til å delta på deler av møtet, men det anbefales sterkt å være til stede under hele. De som ikke kan være fysisk til stede, vil kunne følge med på Web-TV og sosiale medier.

KV satser mye på at generalforsamlingen i 2013 skal engasjere medlemskirkene og enkeltpersoner – langt ut over de få delegater og andre som har anledning til å være til stede i Korea. Det lages derfor ressursmaterieil til bruk i lokalmenigheter, bibel- og studiegrupper, foreninger m.m. Alt kan lastes ned fra generalforsamlingens hjemmeside.⁴ Der finnes veiledninger for gruppeledere og studiematerieil for deltakere, og det fokuseres på seks ulike tema: enhet, misjon, fred, rettferdighet, bønn og disippelskap. Materieillet er utformet av ulike kirkelige tradisjoner og eksemplifiserer tematikken med ulike konkrete situasjoner rundt om i verden.

Bibelstudiene, tematiske refleksjoner, sanger m.m. vil også foreligge på nettet i løpet av våren, og sosiale medier vil muliggjøre aktiv deltagelse hvor man enn befinner seg i verden. KV har invitert en gruppe unge mediefolk til å bidra til dette. Mellomkirkelig råd/ Kirkens nord/sør-informasjon planlegger å oversette og tilrettelegge ressursmaterieil til bruk i norske menigheter. Det vil forhåpentligvis foreligge på norsk til Kirkemøtet. De engelske utgavene finnes tilgjengelig på nettet.

⁴ Dette ressursmaterieilet finnes på: <http://wcc2013.info/en/resources/pilgrimage-to-busan/pilgrimage-to-busan>

Til vurdering

- Hvordan kan lokalmenighetene i Den norske kirke inspireres til å engasjere seg i KV's generalforsamling? Hvordan kan KM og medlemmene i BDR gi inspirasjon til dette?
- Ideer til bruk av hjemmesider og sosiale medier for å gjøre generalforsamlingen tilgjengelig for medlemmene i Den norske kirke?
- Ideer for å engasjere ungdom før og under møtet ved bruk av elektroniske medier?
- Hvilke forventninger har KM til Dnk-delegasjonens oppfølging hjemme?

2.5 Generalforsamlingens innhold

Generalforsamlingen er ikke bare et sted for formelle beslutninger, men et myldrested for økumenisk mangfold og spiritualitet fra alle deler av den verdensvide kirke. Busan blir et stort fellesskap mellom kristne, et møtested for å dele erfaringer og kunnskap og for å diskutere en lang rekke aktuelle økumeniske utfordringer. Et svært mangfoldig og rikt program vil møte deltagerne på den ti dager lange generalforsamlingen. Deltagerne må velge ulike gudstjenester, et titalls parallelle temamøter og om lag 80 ulike verksteder. Det er ikke mulig i denne kirkemøtesaken å gi noe mer enn smakebiter fra programmet og temaene som behandles.

Hovedtema

Bønnen *Livets Gud - led oss til rettferdighet og fred* vil være livsnerven gjennom generalforsamlingens dager og mange aktiviteter. Hovedtemaet er inspirert av den koreanske konteksten og av en økende erkjennelse av alvor i oppdraget om å ta vare på alt liv og fremme rettferdighet. Guds folk er kalt til å sette bønner om til handling, vi er kalt til liv, til tro og til håp.

Hovedtemaet vil belyses gjennom fem dimensjoner ved det å være kirke:

- koinonia (én tro og ett fellesskap i Jesus Kristus)
- martyria (vitnesbyrdet i verden),
- diakonia (tjenesten for rettferdighet og fred)
- ecumenical formation (lederskap)
- inter-religious cooperation (konteksten vi lever i)

Hovedtemaet et uttrykk for vår avhengighet av Guds kjærlighet og nåde, samtidig som det er dynamisk og bringer oss framover: Vi skal med Guds kraft bidra til rettferdighet og fred i verden. «Livets Gud - led oss» er en bønn som pilgrimmer ber, og som får fram at kirken alltid er i bevegelse, alltid ivrig etter å gi evangeliet videre. Det er *livets Gud* som leder oss, et fellesskap, til å gjøre budskapet om frelsen i Jesus Kristus relevant i møte med mennesker i vår tid.

Enheten i Kristus er Guds gave til kirken, vår oppgave er å ta imot og å synliggjøre enheten. Med utgangspunkt i den skal vi bringe evangeliet i ord og handling ut i verden.

Slik sett er hovedtemaet uttrykk for kirkens sentrale oppdrag i verden. Rettferdighet og fred handler ikke bare om kirkens folk, men om at alle mennesker er skapt i Guds bilde, med samme verdighet og samme rett til å leve i fred og oppleve rettferdighet. Kirken skal bringe Guds forvandlende nåde og rettferdighet ut til alle mennesker. Dette er et felles oppdrag for den verdensvide kirken.

KV arrangerte en stor internasjonal freds-konferanse om «Just Peace» på Jamaica i mai 2011, som en avslutning på KVs *Tiår mot vold*.⁵ Den norske kirke deltok sammen med Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp, bl.a. ved å arrangere fem verksteder. Tematikken fra Jamaica vil følge oss inn i Busan-møtet. Etter Jamaica-møtet var det forventninger om at man på generalforsamlingen skulle vedta et epokegjørende økumenisk dokument med en felles forståelse av 'rettferdig fred'. Dette viste seg å være for ambisiøst, for begrepet er såpass uklart. Men det vil være gjenstand for videre teologiske diskusjoner og samtaler om hvordan det økumeniske fellesskapet helt konkret kan bidra til fred og rettferdighet i ulike sammenhenger. Det finnes vel knapt en kontekst i dagens verden hvor bønne *Livets Gud - led oss til rettferdighet og fred* ikke er aktuell. Men i den koreanske virkeligheten spiller temaet naturlig nok også på håpet om rettferdighet og fred i Nord-Korea.⁶

Til vurdering:

- Hva legger vi i vår norske kontekst i bønne *Livets Gud - led oss til rettferdighet og fred*?
- Hvor finnes det urett og ufred i Norge i dag? Hvordan forholder Den norske kirke seg til dette? Hvilke erfaringer fra vår kirkes arbeid bør delegasjonen skal ta med seg til Busan?

Gudstjenesteliv, bønn og bibelstudier

Hver dag under generalforsamlingen vil rammes inn av morgen- og kveldsbønn. Det vil også være bibeltimer om formiddagene ledet av folk fra alle kontinenter. Tekstene skal hjelpe oss å utdype hovedtemaet *Livets Gud - led oss til rettferdighet og fred*.

Bibelstudiematerialet vil bli publisert på nettet sommeren 2013 med tanke på at det også kan brukes som forberedelse i medlemskirkene.⁷

Generalforsamlingen er et sted for å dele den spiritualiteten som finnes i ulike former i den verdensvide kirken. Disse møtene har vært svært viktige inspirasjonskilder for vår kirke, som har hentet hjem nye liturgiske impulser, bønner og sanger, som vi så finner igjen i mange norske lokalmenigheter.

⁵ Viktige dokumenter herfra kan leses på <http://www.overcomingviolence.org/en/peace-convocation.html>

⁶ På nettsiden <http://wcc2013.info/en/> finnes mange refleksjoner over hovedtema fra ulike deler av verden

⁷ Bibelstudiene blir lagt ut på samme nettsted.

Økumeniske samtaler

Omlag 20 såkalte «økumeniske samtaler» skal ta opp aktuelle problemstillinger innenfor det økumeniske samarbeidet i dag, drøfte konkrete situasjoner rundt om i verden og diskutere hvorledes KVs medlemskirker og andre partnere i samarbeid kan bidra til et relevant og klart kristent vitnesbyrd og styrke kirkens arbeid for rettferdighet og fred.

Noen eksempler på tema som skal diskuteres i de økumeniske samtalene:

- Kallet til enhet: nye økumeniske uttrykk
- Åndelig fornyelse i kirkene
- Bønn
- Misjon i dagens verden
- Disippelskap
- Kjønsroller og inkluderende fellesskap
- Kirkelig samarbeid for vern av skaperverket
- Menneskerettigheter og menneskeverd
- Kirken som fredsbygger: rettferdighet og fred
- Barns rettigheter
- Relasjonene mellom misjon, diakoni, solidaritet og politisk påvirkningsarbeid
- Kristendommen og andre religioner. Religionsdialog og forsoningsarbeid

Det settes av god tid til disse samtalene, deltakerne velger ett tema og følger det gjennom fire ulike sesjoner, det vil si at hver samtale pågår i seks timer.⁸ Rapportene fra de økumeniske samtalene tas med til den nyvalgte sentralkomiteen og det videre programarbeidet til KV etter Busan. De er derfor svært viktige for å gi signaler om hva KVs skal prioritere å arbeide med fram mot neste generalforsamling.

Tematiske plenumssamlinger og økumeniske dokumenter

I tillegg til de nevnte økumeniske samtalene vil det være seks tematiske plenumsmøter som tar opp sentrale tema som misjon, enhet og kirkeforståelse, rettferdighet og fred. Man vil også særskilt drøfte situasjonen i det delte Korea. Hva kan kirkene bidra med for å skape en rettferdig fred for det koreanske folket?

Det foreligger flere økumeniske dokumenter som vil være viktige for samtalene på disse tematiske plenumsmøtene. Disse dokumentene som er anbefalt av KVs sentralkomité, vil være ressursdokumenter for generalforsamlingen - men de skal ikke vedtas på møtet. Unntaket er *Unity Document* – der teksten blir ferdigstilt på møtet, som vil være slutterklæringen fra generalforsamlingen. Tanken er at medlemskirkene, både under sine forberedelser og under selve generalforsamlingen, gis anledning til å kommentere dokumentene og gi innspill og føringer på KVs videre arbeid med tematikken som dokumentene omhandler. Flere av dokumentene er resultat av mange års arbeid og har allerede vært ute til høring i kirkene.

⁸ Temaene for de økumeniske samtalene er i skrivende stund under planlegging, og vil foreligge til Kirkemøtet i april.

De viktigste ressursdokumentene til generalforsamlingen er:

- Unity Document
- The Church – Towards a Common Vision
- Together Towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes
- Economy of Life, Justice and Peace for all
- Theological Perspectives on Diakonia
- Christian Witness in Multi-Religious World
- Just Peace Companion

I tillegg vil det bli lagt fram en rekke rapporter om KVs arbeid siden forrige generalforsamling. Både sentralkomiteen ved sin leder Walter Altmann fra Brasil og generalsekretær Olav Fykse Tveit vil naturligvis avlegge rapporter om arbeidet siden forrige generalforsamling i 2006. Busan-møtet vil gi avgjørende føringer for KVs planer videre, men det overlates til sentralkomiteen og staben å utmeisle de konkrete planene etter Busan. I realiteten har staben allerede gjort et planarbeid for de neste årene, men generalforsamlingen er suveren i å gi sine føringer, gjennom sluttdokumentet og ved å gi innspill til ulike tema og dokumenter.

Alle dokumentene er interessant lesning, men det vil føre for langt å legge alle fram for Kirkemøtet. Det er derfor valgt ut kun to dokumenter, ett om misjon og ett om kirkeforståelse, i tillegg til sluttdokumentet. De to første er epokegjørende ressursdokumenter som har vært gjennom en svært grundig og foreløpig avsluttet skriveprosess over flere år i et bredt økumenisk samarbeid. Sluttdokumentet vil gi avgjørende signaler om hva KV vil være og ønsker å prioritere å arbeide med i tiden framover. Dette ferdigstilles under møtet.

Disse tre dokumentene er også valgt ut til Kirkemøtet fordi de har særlig relevans for Kirkemøtet som i 2012 behandlet en sak om misjon, og som nå arbeider med ny kirkeordning.

Madang-programmet (koreansk for gårdsplass)

Generalforsamlingen vil også utfolde seg som et torg med utstillinger, kulturarrangementer, andre ulike arrangementer og 70 tematiske verksteder. Den norske kirke er, sammen med Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp, arrangør av to verksteder: «Walking Together in Hope in Palestine and Israel» (ledsagerprogrammet - EAPPI) og «The Sámi Church Life and the Work on Reconciliation». Madang-programmet vil være et fargerikt mylder som viser den verdensvide kirkes mangfold i kulturelle uttrykk og tradisjoner. Verkstedene gir anledning til å bli kjent med en rekke konkrete situasjoner som kirkene befinner seg i rundt om i verden, og de vil være arenaer for erfarings- og meningsutveksling – og forhåpentligvis gi ny innsikt og inspirasjon til videre økumenisk samarbeid. Rapportene fra de økumeniske samtalene og verkstedene vil være svært verdifulle når sentralkomiteen og KVs stab skal utforme KVs program og planer for årene fram mot neste generalforsamling.

Forberedelsesmøter og Pre-Assemblies

Det vil bli arrangert et nordisk forberedelsesmøte på Granavolden 2.-3. april 2013, og også andre regioner og kirkefamilier vil møtes til forberedelser i forkant av Busan.

Umiddelbart før generalforsamlingen vil det være flere 'Pre Assemblies', bl.a. for Ecumenical Disability Advocacy Network (EDAN), urfolk, ungdom og en samling som fokuserer på kjønn og likestilling (fortsett kalt Women's Pre Assembly). Global Ecumenical Theological Institute vil også holde en konferanse knyttet opp mot Busan. Flere andre organisasjoner har valgt å legge sine møter i 2013 til Busan. Vi forventer norsk deltagelse på alle disse arrangementene.

2.7 Forhandlinger

Selv om det er et sterkt fokus på feiring og fellesskap, vil naturligvis generalforsamlingen også preges av formelle forhandlinger. Delegationene kan se fram til ti dager med svært hardt arbeid (og lite fritid og ekskusjonsmuligheter som andre deltakere kan glede seg til), og det pålegger dem også et oppfølgingsansvar i sine medlemskirker når de kommer hjem.

Organisasjonsendringer

Sentralkomiteen har, etter grundig behandling på to møter, blitt enige om forslag til konstitusjonelle endringer og et nytt tillegg til vedtektene som nedtegner praksis på en del områder. Generalforsamlingen vil vedta eventuelle endringer.

Valg

Generalforsamlingen vil velge ny sentralkomité, leder og presidentskap (regionale presidenter). Bare delegater er valgbare. Vi forventer at Den norske kirke fortsatt vil få et medlem i sentralkomiteen, og vi har tradisjon for at det er leder av Mellomkirkelig råd som innehar dette vervet. Kirkemøtet har delegert til Kirkerådet å oppnevne kandidater fra Den norske kirke til verv i de økumeniske organisasjonene, og Kirkerådet vil derfor få en sak om dette senere i år.

2.8 Sentrale dokumenter

For at denne KM-saken ikke skal bli for omfattende, begrenser vi oss til å omtale tre dokumenter. Men et par andre skal likevel kort nevnes. (De vil sendes til KM-komiteen som behandler saken.)

Economy of Life, Justice and Peace for all blir det sentrale referansedokumentet om rettferdighet og fred. Dokumentet summerer opp den såkalte Agape-prosessen og programmet Poverty, Wealth and Ecology som ble lansert under forrige generalforsamling i Porto Alegre. Kirkemøtesaken i 2008 om økonomisk globalisering knytter an til dette programmet.⁹ Agape ble fulgt opp gjennom programmet Poverty, Wealth and Ecology. Etter 2006 har det vært gjennomført en omfattende prosess med konsultasjoner på hvert kontinent, og det ble arrangert en avsluttende global konsultasjon i Indonesia i 2012. Dokumentet som foreligger nå, ble til under og etter møtet i Indonesia. Den norske kirke v/Mellomkirkelig råds Komité for internasjonale spørsmål har spilt en aktiv rolle i arbeidet med det foreliggende dokumentet.

KVs sentralkomité har foreslått at generalforsamlingen lanserer et nytt program i Busan; Pilgrimage of Justice and Peace. Det skal legges til rette for at KVs medlemskirker og

⁹ KM sak *Kirken og økonomisk globalisering* (KM 10/07)

andre partnere kan dele erfaringer og styrke sin felles innsats for en mer rettferdig og fredelig verden. Det nye programmet skal også bidra til å knytte tettere sammen arbeidet til Faith and Order og Kommisjonen for misjon og evangelisering, for å tydeliggjøre sammenhengen mellom teologi, økumenikk og diakoni. Den norske kirke er allerede involvert i KVs arbeid for fred og rettferdighet (se pkt.2.3), og vi ser for oss at dette samarbeidet kan videreføres som bidrag til det eventuelt nye programmet.

Til vurdering:

- Ønsker Kirkemøtet å kommentere og eventuelt anbefale justeringer i Den norske kirkes samarbeid med KV i arbeidet for fred og rettferdighet? (Jf. oversikten i pkt. 2.3)

De siste årene har KV gjennomført en rekke regionale og globale konsultasjoner om diakoni. Hovedmålet har vært å utvikle en felles forståelse av diakonibegrepet, og også av hvilken rolle KV skal spille i en tid da organisasjonen ikke lenger har som oppgave å formidle økonomisk støtte til diakonale tiltak. Fokus nå er i stedet på hvordan KV kan bidra til formidling av erfaringer og innsikt, med vekt på lokalt engasjement, på diakoniens kirkelige rotfeste, på dens samfunnskritiske funksjon (profetisk diakoni) og dermed på kapasitetsbygging som en hovedoppgave. En konsultasjon i Colombo, Sri Lanka, i juni 2012 bekreftet dette fokuset og hadde som målsetting å utarbeide «teologiske perspektiver på diakoni i det 21. århundre». Det er resultatet fra dette møtet som nå foreligger i dokumentet *Theological Perspectives on Diaconia*.

Det som kjennetegnet dokumentet, er for det første valget av perspektiv; de sårbare og marginaliserte gis en avgjørende rolle i kirkens diakoni, på en måte som viderefører den tenkningen og utviklingen som *Plan for diakoni* gir uttrykk for. Det brytes bevisst med tradisjonelle modeller som har gjort de fattige og sårbare til objekter for de ressurssterkes omsorg og prosjekter. Nå hevdes det at periferien representerer tro, engasjement, innsikt og kraft til forvandling

Sluttdokumentet

Generalforsamlingens sluttdokument – budskap – vil komme i form av et *Unity Statement*. I skrivende stund foreligger kun utkastet som ble framlagt for sentralkomiteen i august/september 2012, og eksekutivkomiteen som møtes i mars 2013, vil ferdigstille teksten som legges fram til behandling i Busan. Denne teksten vil foreligge på norsk på Kirkemøtet.

Enhetsdokumentet tar utgangspunkt i vår felles kristne tro slik den er fundert i Bibelen, og summerer kort opp lærdommene fra det økumeniske samarbeidet:

Christian unity, the unity of the human community and the unity of the whole creation belong together. In God's plan they are inseparable. The Church is: foretaste of new creation; called to be sign to the whole world of the life God intends for all; and instrument spreading the good news of God's kingdom of justice, peace and love.

Dokumentet peker videre på hvilke utfordringer det globale kirkefellesskapet nå står overfor:

- Will we witness together to the God of life, that the whole creation may be sustained, honoured and renewed?
- Will we work together for justice, peace and reconciliation?
- Will we continue together, seeking the visible unity of the One, Holy, Catholic and Apostolic Church, determined, wherever possible, to live that unity now?
- Will we pray together that the God of life, will lead us to justice and peace; in the Church, among all people, and in and for the whole created earth? ¹⁰

Det grunnleggende spørsmålet er hvorvidt vi trenger et økumenisk fellesskap på tvers av konfesjonelle skiller for å oppfylle kirkens oppdrag i verden. Eller kan hver enkelt kirke klare seg på egen hånd? Dette er spørsmål Den norske kirke også bør stille seg. *Unity Statement* vil bli ferdigstilt i løpet av generalforsamlingen, og Kirkemøtet inviteres til å gi innspill til Den norske kirkes delegater om det er anliggender vi ønsker å ha med i dokumentet.

Til vurdering:

- Hva mener Kirkemøtet bør være KV's viktigste rolle og oppgaver i årene framover?
- Hva betyr det økumeniske samarbeidet i KV for Den norske kirkes vitnesbyrd om evangeliet?

Kirkedokumentet

The Church: Towards a Common Vision reflekterer over det såkalte Lima-dokumentet *Baptism, Eucharist and Ministry* (BEM) fra 1982. *The Church* er utarbeidet av Faith and Order og summerer opp erfaringer med BEM-dokumentet og framstår som et grunnlagsdokument om hvor langt vi er kommet i de økumeniske dialogene. Dokumentet reflekterer KV's selvforståelse som et fellesskap av kirker som kaller hverandre til sammen å uttrykke synlig enhet – for at verden skal tro. Det nye dokumentet er blitt til over mange år, og medlemskirkene (blant andre Dnk) og mange andre har gitt innspill underveis. Derfor er *The Church* møtt med stor forventning, og det sees som en oppfølger til KV's mest kjente økumeniske dokument så langt, det nevnte BEM-dokumentet som kom for over 30 år siden.

The Church vil få en sentral plass i diskusjonene i Busan, men det skal ikke vedtas der. Faith and Order vil sende dokumentet ut på en bred høring til KV's medlemskirker og mange andre. KV anbefaler at *The Church* oversettes til mange språk for å få til en bred samtale om det i medlemskirkene. Faith and Order vil samle opp responsen på dokumentet og legge den til grunn for sitt videre arbeid.

¹⁰ Begge sitater er hentet fra *Unity Statement* s. 2 og 3

Teologisk nemnd under Mellomkirkelig råd og Bispemøtet vil måtte arbeide med dokumentet i høringsrunden, men det er ønskelig at det studeres bredere i Den norske kirke. Det utmerker seg ved å være en teologisk gjennomarbeidet tekst i et enkelt språk, og det er pedagogisk godt tilrettelagt ved at det til hvert tema stilles gode spørsmål til videre refleksjon. *The Church* reiser en rekke problemstillinger av stor relevans for vårt arbeid med ny kirkeordning. Dokumentet diskuterer forholdet mellom den lokale og universelle kirke og reiser spørsmålet om en splittet kirke kan være troverdig i sitt oppdrag og tjeneste i verden.

Dokumentet omtaler videre forholdet mellom embete og demokratiske styringsstrukturer, forholdet mellom kirkens ulike tjenestegrupper, forståelsen av sakramentene og hvordan kirker med ulike ordninger kan forholde seg til hverandre. Dokumentet gir en nyttig påminning om at ingen lager kirkeordninger i et økumenisk vakuum, men henter lærdom fra andres erfaringer, historie og tradisjon.

Til vurdering:

- Hvordan kan Den norske kirke bruke *The Church* i arbeidet med nytt visjonsdokument og ny kirkeordning?
- Innspill til dokumentet som delegasjonen skal ta med seg til Busan

Misjonsdokument

KVs Kommisjon for misjon og evangelisering har produsert dokumentet *Together towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes*. Det er tretti år siden det forrige misjonsdokumentet kom fra KV. Det nye dokumentet er blitt til gjennom langvarige samtaler innenfor en bred økumenisk kontekst, langt ut over KVs medlemskirker og tilsluttede misjonsorganisasjoner. Dette er et dokument man ikke kan komme utenom om man er opptatt av misjon og evangelisering i dagens verden.

Misjonsdokumentet ble vedtatt av KVs sentralkomiteé sensommeren 2012, og det vil bli lagt fram i Busan som et ressursdokument. Sentralkomiteen anbefalte at Kommisjonen for misjon og evangelisering gjør misjon og evangelisering i en interreligiøs kontekst til et prioritert arbeidsområde i tiden framover, og det oppfordres til nærmere samarbeid med Faith and Order om forståelsen av kirkens enhet og oppdrag.

Siden det forrige misjonsdokumentet kom fra KV i 1982¹¹, har vi opplevd store forandringer i den globale kirke. Kristentroens tyngdepunkt er forflyttet fra nord til sør og øst, og det er en voksende tilnærming mellom ulike deler av kirken, noe for eks. Global Christian Forum er et eksempel på. Vi har sett en eksplosiv vekst av karismatisk kristendom, og vi møter utfordringene fra en globalisert og pluralistisk verden og en ny forståelse av misjon. Dokumentet inviterer til refleksjon i et slikt forandret kirkelig landskap.

¹¹ *Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation*, 1982

Hovedperspektivet i dokumentet er «liv i overflod» (Joh 10.10) som uttrykk for en helhetlig innfallsvinkel til misjon. Misjon handler om alle aspekter av livet. Det er dette KM-saken i 2012 beskrev som «holistisk misjon». Misjon og evangelisering har med livsfylde og livsrikdom å gjøre. Derfor kan diakoni ikke skilles fra forkynnelse. Denne forståelsen har sin bakgrunn i en sterk skapelsesteologi. Gud har skapt en verden som skal blomstre og utfolde seg i all sin mangfoldighet. Gud vil liv, liv i overflod.

Dokumentet peker også på den nære sammenhengen mellom spiritualitet og misjon. Spiritualitet er en kilde for misjon. Også i dette dokumentet er «transformation» (forvandling) et nøkkelbegrep slik det er i LVFs dokumenter om misjon og om diakoni.

Et viktig og nytt perspektiv i dette misjonsdokumentet er vektleggingen av at samfunnets marginaliserte er Guds hovedpartnere i misjon. Misjonens retning går derfor ikke primært fra de sterke til de svake; de marginaliserte er misjonsagenter og har en profetisk rolle og stemme som kirker må lytte til om de skal høre hva evangeliet handler om. Dette er også relevant i møte med innvandrere og innvandrermenigheter. De har bruk for ressurser og hjelp, men vi har i enda høyere grad bruk for deres glede og vitalitet.

KV er jevnlig blitt beskyldt for å være utydelig i sin forståelse av evangelisering, og for å forvandle evangelisering til kamp for rettferdighet og fred. Dette dokumentet er imidlertid befriende modig i sin utfordring til alle kristne og kirker om å være levende og dynamiske budbringere av evangeliet, og i sin understrekning av at de gode nyheter ikke først og fremst er diakonale og politiske handlinger, men Guds gjerning i Kristus Jesus. På den bakgrunn definerer man evangelisering slik: «Å dele sin tro og overbevisning med andre, å invitere dem til etterfølgelse, hva enten de tilhører andre religiøse tradisjoner eller ikke. Å dele evangeliet skal skje med både overbevisning og ydmykhet og som uttrykk for vår kjærlighet til verden». Men det skal gjøres på *Kristi måte* og i en kontekst hvor *dialog* er sentral.

Det er i dette endrede landskap at kirken er i bevegelse. En misjonal kirke inkluderer fortsatt tradisjonell misjonssendelse fra misjonsselskaper, men det begynner i det lokale: i lokale menigheter, med gudstjeneste og sakrament som sentrum. Kirkens misjonsoppdrag er primært fundert i lokalmenigheten, noe KM-saken også vektla ved å bruke begrepet «misjonerende menigheter».

Til vurdering

- Sammenlign dokumentet med KM-saken om misjon i 2011. Er det forhold i vedtaket i denne saken som kan tas med til Busan?
- Hva er merverdien av å arbeide økumenisk med misjon?
- Misjon i en interreligiøs kontekst, misjon og religionsdialog (jf. KM-vedtak 2011).
- Internasjonale menigheter, (jf. KM-sak om kristne innvandrere).
- Andre innspill til dokumentet som delegasjonen bør ta med seg.

3 Konferansen av europeiske kirker – bakgrunn og visjon

3.1 Hva er KEK?

Kirkesamarbeidet i KEK er basert på en stor økumenisk visjon. I 2001 ga den nære dialogen mellom KEK og Den romersk-katolske europeiske bispekonferansen i Europa ut visjonsdokumentet *Charta Oecumenica*¹². Dokumentet representerer den bredeste kirkelige økumeniske samarbeidsplattformen i Europa og presenterer en visjon og retningslinjer for videre samarbeid i felles tjeneste for evangeliet.

ME TRUR PÅ "EI HEILAG ÅLMENN OG APOSTOLISK KYRKJE"

"Legg vinn på å vera eitt i Anden, i den fred som bind saman: Ein lekam, ein Ande, liksom de fekk ei von då de vart kalla, ein Herre, ei tru, ein dåp, ein Gud og Far for alle, han som er over alle, gjennom alle og i alle." (Ef. 4, 3-6)

1. Kalla saman til einskap i trua

Med Jesu Kristi evangelium, slik det er vitna om i Skrifta og slik det er uttrykt i den økumeniske Nikensk-konstantinopolitanske truvedkjenninga frå 381, trur me på den treeinige Gud: Faderen, Sonen og Den Heilage Ande. Sidan me her vedkjenner "ei, heilag, katolsk og apostolisk kyrkje" er den viktigaste økumeniske oppgåva vår å gjere denne einskapen synleg, ein einskap som alltid er ei gåve frå Gud.

Grunnleggjande skilnadar i trua hindrar framleis ein synleg einskap. Det finst ulike syn både på kyrkja og einskapen i kyrkja, og på sakrament og embete. Me må ikkje seie oss nøgde med denne situasjonen. Jesus Kristus openberra både kjærleiken hans og forsoningsmysteriet for oss på krossen. Me fylgjer han og ynskjer å gjere vårt ytterste for å overvinne problema og hindringane som framleis splittar kyrkjene.

Me skuldar

- å fylgje den apostoliske formaninga i brevet til Efeserane, og å vere uthaldande i å søkje ei sams forståing av Kristi bodskap av frelse i evangeliet
- i Den Heilage Andes kraft, å arbeide for synleg einskap i Jesu Kristi kyrkje i den eine trua, slik det vert uttrykt i gjensidig godkjenning av dåpen, i nattverdfellesskap, samt i felles vitnesbyrd og teneste.

Fra *Charta Oecumenica*

KEKs arbeid er ledet av den valgte sentralkomiteen mellom generalforsamlingene. Til daglig ledes arbeidet av generalsekretariatet, som p.t. er plassert i Genève. I tillegg er KEK organisert gjennom tre kommisjoner fordelt på tre kontorer i Genève, Brussel og Strasbourg:

Churches in Dialogue-kommisjonen er ansvarlig for organisering av læresamtaler og kirkedialoger, felles misjonsarbeid og misjonsforskning samt religionsdialog.

Kommisjonen samarbeider med andre organisasjoner, bl.a. den katolske bispekonferansen i Europa, Community of Protestant Churches in Europe (CPCE) og Porvoo-fellesskapet, for å legge til rette for bilaterale kirkesamtaler. Kommisjonen har kontorer i Genève.

¹² Se: www.ceceurope.org

Church and Society-kommisjonen arbeider med en rekke samfunnsrelaterte utfordringer som menneskerettigheter, fred, klima og miljø, samt fattigdomsspørsmål. Kommisjonen jobber også med advocacy og politisk lobbyvirksomhet overfor de europeiske politiske institusjonene på vegne av medlemskirkene. Kommisjonen samarbeider med en rekke nasjonale, regionale og internasjonale organisasjoner, bl.a. det katolske COMECE, CPCE, og Kirkenes verdensråd, samt diakonale organisasjoner som Eurodiaconia, ACT Alliance og Aproved. Kommisjonen har hovedkontor i Brussel med et mindre kontor i Strasbourg.

Churches Commission for Migrants in Europe (CCME) er en selvstendig organisasjon som jobber tett med KEK, og derfor ofte regnes med under ”paraplyen”. CCME jobber med en rekke saker knyttet til integrerings- og migrasjonsspørsmål i samfunn og kirke, som samfunnsrettigheter, minoritetsspørsmål, arbeidsrettigheter, menneskehandel, nye menighetsdannelser og annet. I tillegg til de fleste medlemskirkene i KEK har CCME en rekke migrantkirker som medlemmer. CCME er lokalisert i Brussel.

Samarbeidet med den romersk-katolske kirke er et annet viktig samarbeidsområde. KEK har et formelt samarbeid med de katolske bispekonferansene i Europa (CCEE) gjennom Joint Commission. I tillegg til selve dialogen har dette samarbeidet resultert i tre større økumeniske kirkekonferanser, European Ecumenical Assemblies (i Basel i 1989, Graz i 1997 og Sibiu 2007). Fra KEKs side ledes samarbeidet av generalsekretariatet i Genève. Også kommisjonene samarbeider med flere katolske organisasjoner i Europa, og gjennom enkeltprogrammer og prosjekter i regionen samarbeides det med katolske organisasjoner og bispekonferanser.

3.2 Den norske kirkes engasjement i KEK:

- Den norske kirke har ikke hatt noe medlem i dialogkommisjonen de seneste årene, men vi har tatt del i de anglikanske og lutherske kirkenes dialog med ortodokse kirker i Europa. Dialogen har særlig jobbet med spørsmålet om gjensidig anerkjennelse av hverandres dåp. Denne dialogen har vært lagt til rette av KEK i samarbeid med Community of Protestant Churches in Europe og Porvoo-kirkene, og har hatt norsk deltakelse.
- En representant for Den norske kirke har vært medlem i en arbeidsgruppe om religionsdialog fram til den avleverte sin rapport i 2011. Det er ventet at dette arbeidet får fornyet fokus etter generalforsamlingen i 2013.
- Mellomkirkelig råd har, delvis sammen med Areopagos og Det Norske Misjonselskap, støttet KEKs misjonsforskningsprosjekt med et årlig beløp. En delrapport om misjon og nyere kirkedannelser ble levert i 2007, og en delrapport om misjon og kirker i diasporaen ble levert i 2011. Det er uklart om dette arbeidet får midler til å fortsette.
- Kirkerådet og Den norske kirkes nord/sør-informasjon deltar aktivt i miljøarbeidet i ECEN-nettverket (European Christian Environmental Network), som KEK er sekretariat for. Nettverket samler representanter for kirker og organisasjoner som

jobber for miljø og klimaspørsmål gjennom konsultasjoner og konferanser, og bidrar med ressursmateriale til kirkene.

- Den norske kirke har videre bidratt mye inn i KEKs arbeid med økonomisk globalisering. Etter Kirkenes verdensråds generalforsamling i 2007 tok KEK initiativ til et større bilateralt samarbeid med Konferansen av kirker i Latin-Amerika og Karibien (CLAI). Gjennom en rekke konsultasjoner og et betydelig arbeid nedlagt av en skrivegruppe, resulterte dette i et grundig ressursmateriale som bidrag til Kirkenes verdensråds programarbeid «Poverty, Wealth and Ecology». I tillegg til å ha et medlem i arbeidsgruppen, var Den norske kirke vertskap for en av konsultasjonene i 2009.
- En representant for Den norske kirke ledet arbeidsgruppen om menneskerettigheter fram til 2008. Temaet menneskerettigheter er et svært utfordrende område for KEK, ettersom medlemskirkenes oppfatning av menneskerettighetenes betydning varierer. De senere år har fokus vært spesielt rettet mot religionsfrihet, og det er ventet at dette arbeidet får sterkere fokus også i årene som kommer.
- Den norske kirke har vært representert i Churches Commission for Migrants in Europe (CCME) som også har hatt et nært samarbeid med Flerkulturelt kirkelig nettverk. CCME bidrar med viktige ressurser og erfaringer inn i kirkenes arbeid med inkludering av immigranter og samarbeid med migrantmenigheter.

Men samarbeidet innebærer også store utfordringer. I praksis utfordres europeisk økumenikk av historiske og teologiske ulikheter mellom kirkene, som igjen øker behovet for bilaterale og konfesjonelle samtaler. I tillegg skaper nye samfunnsmessige utfordringer i Europa behov for nye samarbeidsdannelser mellom særlige interessegrupper. I Europa har det derfor oppstått en rekke økumeniske organisasjoner, nettverk og bilaterale samtaler som delvis understøtter arbeidet i KEK, og delvis utfordrer eller erstatter deler av KEK. Både for KEK og medlemskirkene betyr dette et økt press på ressurser. I tillegg har KEK slitt med sin egen ledelses- og samarbeidsstruktur. Det har derfor lenge vært behov for en ny gjennomtenkning av KEKs rolle, hva organisasjonen skal være, og hvordan den best kan organiseres for å møte de utfordringer og behov kirkene i Europa har i dag.

3.3 Generalforsamlingen i Budapest

Den neste generalforsamlingen finner sted i Budapest, Ungarn, fra 3.-8. juli 2013. Generalforsamlingens hovedoppgave blir å vedta forslag til strukturendringer i KEK. Som følge av de vedtatte strukturendringer må generalforsamlingen legge føringer for videre arbeid med revisjon av KEKs lover. I tillegg må generalforsamlingen velge ny sentralkomité eller nytt styre eller vedta en overgangsordning og enes om en tidsplan for gjennomføringen av strukturendringene. Ikke minst må generalforsamlingen på vegne av medlemskirkene bekrefte sin helhjertede støtte til fortsatt bredt økumenisk samarbeid i Europa gjennom KEK.

For den norske delegasjonen innebærer dette mye forarbeid. Det er tunge dokumenter som omhandler organisasjonens visjoner, oppgaver, struktur og lovverk som den enkelte delegat skal gjøre seg kjent med. Samtidig er det viktig å ha Den norske kirkes

overordnede mål og globale økumeniske interesser i bakhodet. Nettopp fordi den aktuelle generalforsamlingen i KEK er så avgjørende for organisasjonens framtid og for det brede kirkesamarbeidet i Europa, vil det være viktig for Den norske kirkes delegater å ha Kirkemøtet i ryggen.

I tillegg til arbeidet med høringssvar til et strukturendringsforslag har den norske delegasjonen deltatt på et felles nordisk formøte for generalforsamling 28.-29. januar 2013..Et eget forberedelsesmøte for ungdomsdelegater finner sted to dager før selve generalforsamlingen. I tillegg planlegger de nordiske delegasjonene å møtes ved behov under selve generalforsamlingen.

Den norske kirkes delegasjon i Budapest

Delegater

1. Elise Sandnes, medlem av MKR og KEKs sentralkomité, delegasjonsleder
2. Erlend Rogne, medlem av MKR og KEKs sentralkomité
3. Biskop Tor Berger Jørgensen, BMs representant
4. Andreas Henriksen Aarflot, medlem av MKR og ungdomsdelegat
5. Raag Rolfsen, medlem av arbeidsgruppe i Church and Society-kommisjonen

Rådgivere:

6. Berit Hagen Agøy, generalsekretær i MKR
7. Beate Fagerli, seniorrådgiver i MKR, medlem av generalforsamlingens planleggingskomité.

3.4 Omstrukturering av Konferansen av europeiske kirker (KEK)

Bakgrunn

Før KEKs generalforsamling i 2009 ble det fremmet et forslag fra den evangeliske kirke i Tyskland om en radikal omstrukturering av KEK. I korthet innebar forslaget å legge ned to av tre kontorer og alle kommisjoner, men beholde et felles kontor i Brussel med særlig ansvar for saker i de europeiske institusjonene som berører medlemskirkene. Forslaget vakte sterke reaksjoner hos mange medlemskirker og ble hovedsak på generalforsamlingen.

Medlemskirkene hadde forskjellige grunner til å reagere. For mange av de ortodokse medlemskirkene ville en nedleggelse av Churches in Dialogue-kommisjonen (med sete i Genève) innebære at deres hovedbegrunnelse for medlemskap i KEK ville falle bort. For andre medlemskirker ville en reduksjon av KEK til et lobbykontor for europeisk politikk gjøre organisasjonen irrelevant. For mange små kirker og minoritetskirker ville forslaget innebære enda mindre mulighet til demokratisk påvirkning av europeisk økumenisk samarbeid, ettersom de fleste valgte organer ville falle bort.

De nordiske og baltiske delegasjonene forstod behovet for å forenkle KEKs struktur og skjære ned på ressursbehovet. Men samtidig anså en at forslaget innebar en reell fare for

en faktisk nedleggelse av KEK som en bred økumenisk plattform. De nordiske og baltiske delegasjonene forhandlet med den tyske delegasjonen og fremmet et alternativt forslag som innebar et grundig arbeid for omstrukturering av organisasjonen, uten umiddelbar nedleggelse av hele strukturen. Et flertall i generalforsamlingen gikk med på forslaget, og det ble nedsatt en arbeidsgruppe, *Revision Working Group*, som skulle utarbeide forslag til ny struktur av organisasjonen.

Et omfattende forslag til revisjon av strukturen ble presentert sentralkomiteen i 2011, og sendt ut på høring blant medlemskirkene. Den norske kirke har gjennom sine representanter i sentralkomiteen, i KEKs kommisjoner og arbeidsgrupper, og i nært samarbeid med de nordiske medlemskirkene i KEK utarbeidet og sendt sitt høringssvar i juni 2012. En gjennomgang av medlemskirkenes høringssvar ligger til grunn for arbeidsgruppens endelige forslag, kalt Uppsalarapporten. .

Uppsalarapporten

Høringssvarene ble samlet og omarbeidet til en rapport som ble oversendt sentralkomiteen, «Uppsalarapporten». Rapporten inneholder to hoveddeler. Første hoveddel gir en analyse av kirkenes situasjon i Europa og forventede framtidige utfordringer. Videre presenteres forslag til ny strategi, organisasjonsmodell, finansiering og nytt lovverk. Andre hoveddel presenterer arbeidsmetodene og en analyse og evaluering av KEKs historiske og nåværende strategi, ledelsesstruktur og prosesser. I tillegg reflekterer rapporten rundt kirkenes innspill og rundt selve konsultasjonsprosessen. Uppsalarapporten er generalforsamlingens hoveddokument.

Analysen gir en god framstilling av enkelte aktuelle politiske og samfunnsmessige utfordringer Europa som region står overfor. Dokumentet forholder seg i mindre grad til den økumeniske dialogen og kirkenes egen situasjon. Visjonen for økumenisk samarbeid er i hovedsak basert på den eksisterende visjonserklæringen til KEK og innebærer ingen egentlig ny visjon. Charta Oecumenica, et bredt basert veikart for økumenisk samarbeid i Europa, var i liten grad konsultert i det opprinnelige endringsforslaget, og kunne ha vært enda synligere også i den nye rapporten.

Selve forslaget til omstrukturering er konkret og begrunnet og inneholder følgende hovedendringer:

- Det foreslås en kraftig reduksjon i ledelsesstruktur. Sentralkomiteen på 40 medlemmer foreslås kuttet til et styre på 12 valgte personer, med 12 faste vararepresentanter. I tillegg foreslås et presidium (presidentskap) på 3 personer.
- De faglige kommisjonene, som til dels er ganske store, foreslås lagt ned og erstattet av avdelinger underlagt ett hovedkontor og styret. Eventuelle arbeidsgrupper kan oppnevnes av styret.
- Dagens tre kontorer foreslås slått sammen til ett hovedkontor i Brussel for å bedre kommunikasjonen og samarbeidet mellom ledelse og organisasjonens ulike arbeidsområder. Det åpnes for å beholde et lite kontor i Strasbourg, så lenge dette er økonomisk bærekraftig.

Representanter for de nordiske og baltiske medlemskirkene diskuterte rapporten på sitt forberedende møte i København, 28.-29. januar 2013. Det er tydelig at kirkenes høringssvar er tatt i betraktning på flere områder. Samtidig er det endelige forslaget til konkret revisjon bare endret i noen grad. Det er derfor sannsynlig at generalforsamlingen i særlig grad vil måtte diskutere om forslaget innebærer tilstrekkelig demokratisk representasjon i de valgte ledelsesorganene, samt spørsmålet om og eventuelt hvordan fagkommisjonenes arbeid skal ivaretas. Det nordisk-baltiske samarbeidet forventes å fortsette fram mot og under generalforsamlingen.

Bakgrunn for og hovedinnhold i Den norske kirkes høringssvar

Representanter for sentralkomiteemedlemmer og medlemmer av kommisjoner og arbeidsgrupper i KEK møttes i april 2012 for å diskutere forslaget og informere om de forskjellige kirkenes vurderinger av forslaget. Møtet ga inntrykk av relativt stor enighet blant de nordiske kirkene, som i hovedsak ønsker å moderere forslaget til hovedendringer. Alle de nordiske medlemskirkene anser kirkesamarbeid om politiske og etiske samfunnsproblemer som viktige, men en del av disse oppgavene ivaretas også av andre organisasjoner. KEKs eksistensberettigelse knyttes i større grad til det å være den bredeste multilaterale økumeniske organisasjonen i Europa. Selv om det er en vanskelig oppgave å ivareta en så bred økumenisk dialog, vil kirkenes behov for en slik plattform i Europa bestå.

I etterkant av møtet ble høringssvar fra Den norske kirke utarbeidet i samarbeid med Dnks to medlemmer i sentralkomiteen. Høringssvaret ble vedtatt med noen endringer på Mellomkirkelig råds møte i mai 2012. Høringssvaret inneholder følgende hovedinnspill:

- Den norske kirke takker for arbeidet og støtter en omstrukturering og forenkling av KEKs organisasjon.
- Den norske kirke støtter en reduksjon av sentralkomiteen. Den norske kirke ser ingen stor forskjell på å kalle øverste styringsorgan mellom to generalforsamlinger for sentralkomite eller styre (Governing Board). Men Den norske kirke foreslår å beholde et minimum på 20 medlemmer i et slikt styringsorgan for å sikre større representasjon og valgbarhet blant medlemskirkene, ikke minst representasjon av mindre medlemskirker.
- Den norske kirke støtter ikke uten videre forslaget om å legge ned kommisjonene, siden disse sikrer økt deltakelse og demokrati. I tillegg har de fungert som viktige faglige organer for KEK og medlemskirkene, en funksjon som bør ivaretas på en eller annen måte i den nye strukturen. Den norske kirke foreslår derfor å beholde kommisjonene, eller erstatte dem med fagorganer, men begrense deres størrelse av ressursmessige hensyn. En nedleggelse av kommisjonene ville komplisere det strukturelle forholdet til Churches Commission for Migrants in Europe, som er en autonom kommisjon med eget medlemskap. Det vil være viktig for KEK å ivareta det nære forholdet til denne kommisjonen.
- Den norske kirke støtter forslaget om å samle KEKs kontorer under ett hovedkontor ledet av en direktør/generalsekretær, både fordi det vil spare store ressurser, men også fordi det vil lette organisasjonens interne kommunikasjon. Forslaget vil innebære en flytting av generalsekretariatet og Churches in Dialogue-kommisjonen fra Genève til Brussel. Men Den norske kirke ønsker ikke noe lovendringsforslag

som hindrer muligheten for å ha mindre desentraliserte samarbeidskontorer. Det betyr at KEKs lille kontor med ansvar for saker relatert til Europaparlamentet i Strasbourg kan opprettholdes.

3. Økonomiske/administrative konsekvenser

Arbeidet med generalforsamlingen i 2013 vil gis prioritet i Kirkerådets avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål (MKRs sekretariat) både i 2013 og 2014. Også de øvrige avdelingene i vil bli involvert i dette arbeidet, ikke minst kommunikasjonsavdelingen. Det vil skje med dagens stabsressurser.

3.1 Kirkenes verdensråd

Kirkenes verdensråd forventer og budsjetterer med at de største medlemskirkerne, slik som Den norske kirke, bidrar med et beløp tilsvarende det man gir i årlig kontingent som ekstrabevilgning til generalforsamlingen. Dette skjedde ved forrige generalforsamling i 2006 da Den norske kirke gav en ekstrabevilgning på CHF 305.125. (Dette kom i tillegg til den ordinære kontingenten og programstøtte). Denne støtten går primært til å sponse fattige kirkers deltagelse. KV gir i brev av 14.11.2012 uttrykk for en forventning om at Den norske kirke bidrar med CHF 305.125 til generalforsamlingen i 2013, et beløp som tilsvarer kr 1.8 millioner. Det vil være et uheldig signal fra Den norske kirke om vi ikke gir et solid bidrag også til denne generalforsamlingen, særlig fordi Den norske kirke relativt sett er en av KVs aller rikeste medlemskirker, og fordi KV nå ledes av en generalsekretær foreslått av og med forventet støtte fra Den norske kirke. For å dekke denne utgiften er det foreslått lagt inn kr 500.000 årlig i OVF budsjettet i en treårsperiode (2013-15).

I tillegg må vi dekke alle utgifter knyttet til delegasjonen fra Den norske kirke. Et rimelig anslag er at den vil bestå av ti medlemmer som hver vil koste kr 33.000, til sammen ca. kr 330.000. Dette dekker konferanseavgift, opphold og reise. I tillegg kommer forventede kostnader til forberedelsesmøter på kr 25.000. Det trengs også kr 150.000 på KR's driftsbudsjett til å oversette og videreformidle materiell fra KVs generalforsamling til menighetene, slik det har vært gjort ved de tidligere generalforsamlingene. Hovedtyngden av dette arbeidet vil skje i etterkant, i 2014.

3.2 Konferansen av europeiske kirker

Den norske kirke har bidratt med kr 200.000 over to år (100.000 årlig i 2011 og 2012) til KEKs generalforsamlings sparefond. I tillegg må vi dekke alle utgifter knyttet til delegasjonen fra Den norske kirke. I budsjettet for 2013 anslås at kostnadene vil dekke en delegasjon på ti medlemmer som hver vil koste kr 20.000, til sammen kr 200.000. I tillegg kommer forventede kostnader til forberedelsesmøter på kr 25.000.

Den norske kirke i den økumeniske bevegelse - et kort overblikk

GLOBALT

<p><i>Det lutherske verdensforbund</i> Etablert 1947 Norske medlemmer i LVFs råd: Helga Haugland Byfuglien og Jenny Skumsnes Moe</p>	<p>Konfesjonell verdensfamilie. Alle medlemskirkene er i alter- og prekestolfellesskap med hverandre. Driver et omfattende humanitært arbeid.</p>
<p><i>Kirkenes verdensråd</i> Etablert 1948 Norsk medlem i KV's sentralkomité: Kjetil Aano Generalsekretær: Olav Fykse Tveit</p>	<p>Fellesskap av ortodokse, gammelkatolske og protestantiske kirker, med nært samarbeid med kirkelige humanitære organisasjoner. Den katolske kirke er medlem av Faith and Order-kommisjonen.</p>
<p><i>Ecumenical Advocacy Alliance</i> Etablert 2000</p>	<p>Nettverk av kirker og kristne organisasjoner som informerer og påvirker myndigheter, næringsliv og institusjoner, særlig når det gjelder handel, mat og hiv/aids.</p>
<p><i>ACT Alliance</i> Etablert 2010 Kirkens Nødhjelp er medlem fra norsk side.</p>	<p>Globalt bistandssamarbeid mellom mer enn 130 diakonale organisasjoner med kirkelig bakgrunn.</p>

REGIONALT

<p><i>Konferansen av europeiske kirker</i> Etablert 1959 Norske medlemmer i KEKs sentralkomité: Elise Sandnes og Erlend Rogne</p>	<p>Fellesskap av ortodokse, gammelkatolske og protestantiske kirker i Europa. Danner en såkalt Regional Ecumenical Organizations (REO) i samarbeidet med Kirkenes verdensråd. Arbeider særlig med sosialetiske utfordringer og teologiske dialoger.</p>
<p><i>Porvoofellesskapet</i> Etablert 1996 Norsk sekretær: Beate Fagerli</p>	<p>Kirkefellesskap (church communion) mellom de anglikanske kirkene på De britiske �yer og de lutherske kirkene i Norden og Baltikum (med unntak av Latvia).</p>

<p><i>Fellesskapet av protestantiske kirker i Europa (CPCE/GEKE)</i> Etablert 1973 (Leuenbergfellesskapet) Norsk medlemskap fra 2000 Norsk varamedlem i rådet: Kristin Graff-Kallevåg</p>	<p>Fellesskap av reformerte, unerte og lutherske kirker i Europa basert på Leuenberg-konkordien. Legger vekt på teologisk utviklingsarbeid i protestantisk sammenheng og i økumeniske samtaler.</p>
---	---

NASJONALT

<p><i>Norges Kristne Råd</i> Opprettet i 1992. Fusjonerte i 2006 med Norges Frikirkeråd (opprettet 1902). Den norske kirke har tre medlemmer i styret.</p>	<p>Norges Kristne Råd (NKR) er et nasjonalt økumenisk råd for norske kirkesamfunn. Samarbeidet gjelder blant annet religionspolitikk i Norge, flyktningesaker, fred og miljø, Midtøsten-engasjement.</p>
<p><i>Den Evangelisk Lutherske Frikirke</i> Medlem av Det lutherske verdensforbund fra 2005</p>	<p>Den norske kirke og Frikirken er i kirkefellesskap gjennom LVF, og samarbeider gjennom Den norske nasjonalkomiteen i LVF og i andre sammenhenger.</p>
<p><i>Metodistkirken i Norge</i></p>	<p>Den norske kirke og Metodistkirken i Norge er i kirkefellskap basert på avtalen "Nådens Fellesskap" (1994). Relasjonen og samarbeidet ivaretas i dag gjennom <i>Nådens Fellesskap</i> (metodistisk-luthersk samtaleforum)</p>
<p><i>Den katolske kirke i Norge</i></p>	<p>Samarbeid med Den norske kirke i KATLUSA: Katolsk luthersk samtalegruppe</p>

ØKUMENISKE FORKORTELSER

(per februar 2013)

ATT	Arms Trade Treaty
BEM	Baptism, Eucharist, Ministry, KV dokument (Lima, 1982)
CCEE	De romersk-katolske biskopskonferansene i Europa
CCME	Churches Commission for Migrants in Europe
CEC	Conference of European Churches (Konferansen av europeiske kirker)
CPCE	Community of Protestant Churches in Europe /GEKE- Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa
EAPPI	Ecumenical Accompaniment Programme Palestine and Israel (KV's ledsagerprogram)
ECEN	European Christian Environmental Network
EDAN	Ecumenical Disability Advocates' Network
F&O	Faith and Order-kommisjonen (i KV)
GCF	Global Christian Forum
KATLUSA	Katolsk-luthersk Samtalegruppe
KEK	Konferansen av europeiske kirker
KISP	Komiteen for internasjonale spørsmål under Mellomkirkelig råd
KM	Kirkemøtet
KN	Kirkens Nødhjelp
KV	Kirkenes Verdensråd
LVF	Det lutherske verdensforbund
LWF	Lutheran World Federation (Det lutherske verdensforbund)
METLUSA	Metodistisk-luthersk Samtalegruppe (Nytt navn: Nådens fellesskap)
MKR	Mellomkirkelig råd
MRU	Menneskerettighetsutvalget
MIFO	Missiologisk Forum (under NORME)
NFG	Nemnd for gudstjenesteliv
NHRF	Det norske menneskerettighetsfondet
NKR	Norges Kristne Råd
NMS	Det Norske Misjonsselskap
NORME	Norsk Råd for Misjon og Evangelisering
SKR	Samisk kirkeråd
SMM	Samarbeid Menighet og Misjon

STL	Samarbeidsråd for tros- og livssynssamfunn
TN	Teologisk nemnd
WCC	World Council of Churches (Kirkenes Verdensråd)
WEA	World Evangelical Alliance (Den Evangeliske Allianse)